

U progu II wojny światowej - piotrkowskie plakaty

W dniu 1 września 2024 r. przypada 85. rocznica niemieckiej agresji na Polskę, a zarazem wybuchu II wojny światowej. Za pośrednictwem naszej wystawy chcemy zaprezentować wybrane zagadnienia związane z przygotowaniem się Polski do spodziewanej wojny. Plakaty okolicznościowe i informacyjne pozwolą nam wczuć się w tamten trudny czas ostatnich miesięcy pokoju.

Stare wojskowe przysłowie mówi, że każde państwo przygotowując się do wojny, tak naprawdę szykuje się do tej poprzedniej, minionej. Na pierwszy rzut oka może to wydawać się dziwne, ale rzeczywiście tak jest, ponieważ nasze wyobrażenie o przyszłej wojnie kreuje się właśnie w oparciu o doświadczenia i obraz poprzedniego konfliktu zbrojnego.

Kolejna wojna część tych założeń potwierdza, a część weryfikuje negatywnie. Nie inaczej było w ostatnich latach dwudziestolecia międzywojennego. W początku 1933 r. w demokratycznych wyborach Niemcy najwięcej głosów oddali na partię Adolfa Hitlera, który w wyniku tego został kanclerzem. Poglądy, które głosił nowy przywódca Niemiec były dla Polski alarmujące. Stopniowo rysował się obraz zagrożenia militarnego z zachodu.

II Rzeczpospolita Polska była owocem kolosalnego wysiłku moralnego, ekonomicznego i zbrojnego narodu polskiego. Po ponad wiekowym okresie niewoli narodowej w 1918 r. odzyskano upragnioną niepodległość, a po ciężkich walkach w latach 1919-1921 wywalczone kształt granic. Zrujnowane gospodarczo, młode państwo polskie z trudem niwelowało straty wojenne z okresu I wojny światowej oraz walk o granice. Mundur żołnierza polskiego był symbolem bohaterstwa, poświęcenia i patriotyzmu, a Wojsko Polskie pełniło również funkcję scalania w jedno społeczeństwo mieszkańców niedawnych trzech dzielnic zaborczych. Garnizony Wojska Polskiego angażowały się w życie kulturalne miast poprzez udział w obchodach świąt państwowych, koncerty orkiestr wojskowych etc. Służba wojskowa postrzegana była jako bezdyskusyjny element życia mężczyzny, a mundur zdobił ulice bardziej niż najnowsze fasony garniturów. Oczywiście społeczeństwo II Rzeczypospolitej nie było monolitem, zaś duży odsetek mniejszości etnicznych powodował różnice nie tylko kulturowe, ale wręcz polityczne, nierzadko przeciwne państwu polskiemu. Niemniej jednak niepodległa Polska, ufna w sojusznicze gwarancje i siłę własnej armii, szykowała się do wojny.

W dniu 1 września 1938 r. weszła w życie nowa *Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o powszechnym obowiązku wojskowym*, wyznaczając ramy prawne w tym zakresie. Ustawa regulowała kategorie wiekowe osób objętych kolejnymi czynnościami związanym ze służbą wojskową, a także określała obowiązki rezerwistów. W Art. 113 zaznaczono, że: „Służba wojskowa jest służbą zaszczytną, pełnioną dla Narodu i Państwa i zarazem wypełnieniem podstawowego obowiązku obywatelskiego”. W oparciu o pozostałe zapisy wspomnianej ustawy, władze wojskowe prowadziły przeglądy kolejnych roczników, kierowały rezerwistów na ćwiczenia i ogólnie dbały o możliwości mobilizacyjne społeczeństwa.

Nie inaczej sytuacja przedstawiała się w ówczesnym Piotrkowie. Miasto, w którym swój macierzysty garnizon miał 25 Pułk Piechoty Wojska Polskiego, już od czasów I wojny światowej było ważnym ośrodkiem formowania polskich oddziałów wojskowych – najpierw Legionów Polskich, a następnie Wojska Polskiego. Na słupach ogłoszeniowych pojawiały się plakaty zawierające treści rozporządzeń władz cywilnych – np. wojewody łódzkiego, czy też rozkazów Dowództwa Okręgu Korpusu nr IV w Łodzi. Piotrkowianie – mieszkańcy miasta i powiatu piotrkowskiego, wraz z narastającym zagrożeniem wojennym tym uważniej i z większą zadumą zapoznawali się z treścią tych obwieszczeń, które dziś w formie wystawy Państwu prezentujemy. Materiały te pochodzą z niewielkimi wyjątkami z lat 1938-1939. Naszą ekspozycję kończy zaś nekrolog piotrkowianina, który jako oficer 25 pp poległ w obronie Ojczyzny we wrześniu 1939 r.